

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

VI. ÉVFOLYAM.

Alapította :

1924.

4. SZÁM.

RAVASZ LÁSZLÓ

ÁPRILIS

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM:

A lelkipásztor kísértései: A nevelés kísértése. (I. L.) — *Igebirdetés-Kultusz*. Textusmagyarázatok. (M. S.) — *Vallásos nevelés*. Konfirmáció. (Nagy Géza.) — Vasárnapi iskolai vezérfonal. — *Tudomány-Világnézet*: A görög szellem áldása és átká az európai kultúrában. (I. L.) — *Egyházi szemle*: „Lassú elvzés”. (M. S.) — A belmissziói bizottság gyűlése. (I.) — Jelentés „Az Út” által kitűzött pályakérdések eredményéről. — Szerkesztői üzenetek.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:

Dr. IMRE LAJOS

Dr. MAKKAI SÁNDOR

Dr. TAVASZY SÁNDOR

Megjelenik :

július és augusztus kivételével

minden hónapban.

Felelős szerkesztő :

Dr. Imre Lajos.

Kiadóhivatal :

Cluj-Kolozsvár, C. Victoriei 38.

Előfizetési ára :

Egész évre --- 150 L

Egyes szám ára :--- 15 L

„Az ÚT“ kiadásában eddig megjelentek:

„Az Út“ könyvtára:

2. A ref. presbiter kis ká-téja: III. kiadás. Ára — 2 L.
 3. Néprajzi feladatok — Erdélyben. Ára — — 5 L.
 4. „Maradj velem“ Ima-könyv. Ára kötve — — 35 L.
- Makkai Sándor: Élet feje-delme. Elbeszélések. Ára bérmentve — — — 45 L.
- Törzslap. Vas. iskolák szá-mára. Ára — — — 50 b.
- „Az én kicsinyeim“ Gyer-mektraktátus Ára — — 50 b.

„Ünnapnapok“

- Népies traktátusok. Egy füzet ára 2 Lei. Egy sorozat (5 füzet) ára 10 Lei.
1. Makkai S.: Az Eszter padja. (Elbeszélés)
 2. Vallásos költemények.
 3. Br. Hacke Károlyné: Anyák könyve.
 4. Tavasz Sándor: Kálvin János élete.
 5. Gyallay D.: Mindenre sor kerül.

Faragott fatáblák bibliai mondásokkal, művészi kivitelben darabja 35 L. Uj képes levelezőlapok bibliai képekkel és mondásokkal, kétszin-nyomás, darabja 1 Lei. *Bibliák, traktátusok, Konfirmációs emléklapok és könyvek* kaphatók. *Bárhol megjelent és beszerezhető* könyvek kiadó-hivatalunkban megrendelhetők.

Rendelje meg az

„IFJÚ ERDÉLY“

ismeretterjesztő, széplrodalmi ker. ifjusági lapot. Az egyetlen komoly ker. irányú ifjusági folyóirat.

Főszerkesztő: Dr. IMRE LAJOS.

Felelős szerkesztő: KOVÁCS SÁNDOR.

Előfizetési ára egy évre (10 szám) 60 Lei. Megrendelhető kiadóhivatalunknál.

Május közepén jelenik meg
RAVASZ LÁSZLÓ

„Az emberélet útjának felén“

című új könyve, mely tartalmaz 14—15 nagyobb cikket, 24 elbeszélést, prédikációt, 10—11 temetési orációt, 8—10 apróbb közleményt.

A mű 20 ívnyi terjedelemben lapunk kiadásában fog megjelenni.

Előjegyzési ára 110 Lei.

Előjegyezni lehet lapunk kiadóhivatalában.

A konfirmáció alkalmából lapunk kiadó-hivatalában kaphatók:

Konfirmációs káték (Nagy Péter féle)
Ára 20 Lei.

Heidelbergi káté. Ára 26 Lei.

„Maradj velem“. Konfirmációi ajándék-nak alkalmas Ima-könyv, gazdag tar-talommal, izléses aranyozott felírtu kőtés. Ára 35 Lei.

Konfirmációl emlékkönyv

(Kecskeméthy-Vásárhelyi-K. Tompa-féle). Képes vagy képnélküli cimlap-pal. Ára 12 Lei.

A lelkipásztor kísértései.

3. A nevelés kísértése.

A nevelés a lelkipásztor legszentebb, tulajdonképeni hivatása. Aki erre a mi pályánkra jön, az magával hozza, vagy legalább is később megszerzi azt a gondolatot, hogy reá emberi lelkek lesznek bízva, s azt a komoly felelősséget, hogy az ő kötelessége lesz e lelkeket áthatni azokkal az igazságokkal, melyek az ő életének vezetői, s ezekbe belevinni, illetőleg ezekben megerősíteni azt az életeszmeényt, mely az ő életének ereje. Nagy és dicső a művész hivatása, ki a holt anyagba sugallja bele a lelke élő szikráját és teszi azt a saját alkotásává, nagyobb és szentebb a nevelőé, aki emberi lelkekbe plántálja el az isteni élet magvát és teszi azokat egy új, gazdag élet részésévé.

Azért minden nevelő, aki át van hatva célja nagyságától és igazán munkálkodni akar, nagy reménységgel indul útjára. A lelkipásztor néz előre egy időpontra, mikor az ő hangja fog visszhangzani a gyülekezet tagjai ajkáról, mikor mindenki úgy tesz, ahogy ő lelke legnemesebb sugallatát követve, irányt ad. A tanító, aki először lép be az osztályába, végig hordozza szemét a padosorokon, s a gyermekeket, kik reá vannak bízva, látja lelki szemeivel mint fölserdült ifjakat, akik majdan őt vallják vezérüknek az élet utain. De nem így lesz. Lassanként bontakozik kifelé a lélek, s a nevelő megdöbbenve veszi észre, milyen más az, mint képzelé. Abból a lélekből, mely előtte fejlődött ki, eltérő szokások sarjadzanak, egyik féktelenségig heves, a másik gondolkozásában lassú, erkölcsében akaratos. Időteltével mind jobban és jobban fejlődnek ki e tulajdonságok s végül kitűnik, hogy egyik sem olyan, mint gondoltuk. A lélek, amelyet saját képünkre akartunk alakítani, nem tűrte a formálást és mássá alakult.

Ez pedig nagy keserűség forrása szokott lenni. „Hiába való és reménytelen a munkám, mondja az ilyen lelkipásztor, tanító, szülő. Minden fáradozásom és reménykedésem mellett sem tudtam egyetlen lelket sem olyanná, mégcsak olyanná sem nevelni, mint én vagyok! Reményeimnek nincs osztályosa, eszmémnek nincs örököse, a gyermek más úton jár, mint szülői. Utánam bezárul a sor, az én lelkemnek nincs nevelő ereje!” Keserves és nehéz órák ezek, mikor már a múltban érezzük magunkat, s látjuk, hogy jön, és szárnyal bennünket

túl a jövő. Minden kornak ebben van a belső tragikuma, hogy új kor jön utána, s ez új kor előfutárainak megpillantása az enyészet szellője, mely arcunkba fúj!

Nos, bármilyen nehéz és komoly is ez a tapasztalat, mégis nem csalódás, nem leveretés, csak kísértés, mely az életünket meglepi.

Először is jegyezzük meg, hogy a nehézségek oka nem a tényekben, hanem magunkban van. Ennek a legyőzésére tudnunk kell, hogy a nevelés munkájában a magunk képe és hasonlatossága helyett Isten képe és hasonlatossága legyen a vezető eszmény. Nem az a cél, hogy a lélek olyan legyen, mint mi, hanem, hogy kialakuljon benne az az isteni arc, mely a lelkében rejlik. A mi munkánk az alázatos közvetítés, a mi lelkünk csak tükrözze oda arra a lélekre azt a napot, mely a mi életünk világosságát adja. Mi nem szüljük, csak összegyűjtjük és átbocsátjuk a fényt, mely Isten lelkének örök világosságából származik, ne is igényeljük hát a nap szerepét a magunk számára.

Aztán meg kell gondolni azt, hogy az emberi léleknek sok mellékes, külső vonása van, melyeken belül rejlik a lélek titokzatos gyökere. Sok lélek, melyek külső vonásai ellenkezők, szent harmoniában olvad össze egy közös ideál tisztelésében. Milyen nyomorúlt lenne ez a világ, mely pedig olyan változatos, hogy benne két egyforma falevél sem található, ha ennek legfelségesebb jelensége, az emberi lélek, lenne minden vonásában ugyanaz. S milyen balgaság volna a lélek e külső vonásait egyeztetni a miennkel, mintha mi volnánk a világ legtökéletesebb jelensége.

Végül pedig tekintsünk a legnagyobb nevelőre: Jézusra. Milyen végtelenül változatos jellemek voltak az ő környezetében, milyen ellenkező reménységekkel, meg nem értéssel, gyöngeséggel telvék. A lobbanékony Pétertől a kaján, áruló Judásig, a szelid, gyermeteg Jánostól, egy, az élet minden töredelmét és bűnét megpróbált Magdolnáig. Neki lelt volna igazán oka féltetni a jövőt! S milyen nyugodtan hagyta őket az ellenség torkában. Külső vonásaik különbözőek voltak, de volt valami, ami minden ellentét és változatosság mellett is egyé kovácsolta őket lélekben: a közös szellem. Miért félnénk mi, egy becsületes, munkás élet után ilthagyni azokat, akik tőlünk örökségül az isteni életre vezető út irányát kapták? Amint nem volt miénk az élet, amit nekik átadtunk, úgy Istené a gond, hogy megoltalmazza az általunk küldött üzenetet a lelkükben. Milyen gyönyörűen mondja Jézus a János evangéliumában: „Én érettük szentelem meg magam, hogy szentek legyenek ők is!” A mi dolgunk volt: átadni a mi életünk szentségében az isteni üzenetet, aztán visszatérni ahhoz, aki bennünket elküldött, hogy a mi lelkünkön át hozzájuk jutott ige tegye meg hódító útját az ő lelkükben is!

IGEHIRDETÉS – KULTUSZ.

Textusmagyarázatok.

— Irodalmi felhasználási joga fenntartva. —

A szeretet titkáról a következőket mondja az I. Ján. 4. r. 18. v. „A szeretetben nincsen félelem, sőt a teljes szeretet kiüzi a félelmet . . . aki fél, nem lett teljessé a szeretetben.” Ez a textus megmutatja nekünk a hamis és az igazi szeretet mi-voltát.

I. A hamis szeretet. 1. vannak olyan jelenségek, amelyek a mindennapi életben a szeretet nevét bitorolják, ilyenek: a *sympathia*, amely fiziologiai egyéniségünk önkénytelen vonzó-dása a rokonszerkezetű egyén fele. Indokolatlan, öntudatos ok-nélküli és céltalan; az *érzéki fellángolás* más nemű egyéniség iránt; a *szeszélyes szeretet*; az *önző álszeretet*.

2. Az u. n. „*általános emberszeretet*”, amelynek lényege valami határozatlan szentimentalizmus, ha nem fikció. Lehetet-len, mert „*általános*” nincs; aki így szeret, az senkit sem sze-ret, az emberiséget való rajongásban nem ér rá szeretni az embereket. — Mindezek az *álszeretetek* a formái, bennük épen a szeretet lényege hiányzik; a teljes önzetlen önátadás.

II. Az igazi szeretet. 1. Ennek egyetlen útja a megismerés lehet. A szeretet megismerése abban áll, hogy mi *beleme-rülünk* a más lelkébe, leküzdve és elvelve minden hamis sze-retetet vagy gyűlöletet, tisztán az odaadó, engedelmes, elfogu-latlan lélek őszinte jóakarásával. Mi áttörünk a test burkán, a látszatok ködén, a külsőségek akadályain és tesszük azt, ami mások lelkében igazán méltó a szeretetre.

2. Ha ezt megtesszük, rájövünk, hogy a szeretet *akadály*a a megismeréstől való *félelem*. — Naponként látjuk, hogy a vi-lágban az emberek szembe vannak egymással állítva. Ellen-ségei egymásnak. Még a tudomány is, mely a látszaton épül fel, azt tanítja, hogy „*homo homini lupus*”. És keserves tapasztalások adnak neki igazat. Faj, nyelv, vallás, politika, egyéni, családi, gazdasági érdekek állítják szembe az embereket egy-mással. De mégsem ezek a szeretet akadályai. Az ellenséges-kedésben az a jellemző, hogy benne eltűnik a *lélek*: két *test* kerül egymással szembe. A testi erőszak iszonyatossága taszítja el őket egymástól. Valami szörnyű dolog látni az izzadó, lihegő, dűrva állati testet, amint rátapos a másokra, bántja, tiporja, öldökl. Az eredmény az, hogy a gyöngye megutálja az embert s

elveszti minden reményét és eszményét az emberrel szemben, akiben csak vadállatot lát; — az ellenségeskedés az erősből fenevadat, a gyöngéből szepegő birkát csinál: ime az ember! — Mi ennek az oka? Csakis az, hogy a lélek fél a megismérestől, mert félt tőle valamit, amihez ragaszkodik. De mondjuk ki bátran, hogy amit félt, az mind sátáni hazugsággal beleszugerált látszat. Az emberek azt hiszik, hogy faji, nemzeti, gazdasági, egyéni, családi stb. érdekeiket csak úgy őrizhetik meg, ha elliporják, összetörik, tönkreteszik egy másik embercsoport hasonló érdekeit. Ezt a szerencsétlen hitüket szentséggé teszik és képesek érte vért ontani, rabolni, gyűlölni, kivetkőzni minden emberieségből, állattá lenni. Mi van mindennek az alján? *Lényünk nyomorúlt, önző testi felének, állati részének vad és gonosz félelme attól, hogy feláldozza magát és önös érdekeit valami másért, ami nagyobb, mint ő.* A vak, süket, megrontott emberi természet félelme az, amelyet a sátán odajuttatott, hogy ne ismerje fel a maga igazi, isteni érdekét, sőt azt egyenesen rosznak lássa és küzdjön ellene. A legszomorúbb átkunk ez a *gyávaság*, amely nem akarja, nem tudja széttépni azt a látszatot s fél attól, ami pedig üdvét jelentené: *fél szeretni, fél megbocsátani, fél kibékülni, fél kezetadni és összesimülni: fél, mert félti ettől azokat a bálványokat, amelyeket az ördög állított eléje a saját testében, érzekeiben, szenvedélyeiben.* Hogyan tudna szeretni másokat az, aki fél megismerni mások igazát, lelkét, szívét? *Hogyan ismerne önmagára, másokban az, aki ellenséget lát bennük? A szeretet akadálya a félelem.*

3. „A szeretet nem ismeri a félelmet.” „A szeretetben nincsen félelem.” „kiüzi a félelmet.” Régi dolog, hogy a kereszténység, az evangélium „bolondság és botránkozás” a világ előtt. Lássuk csak ezt a megbotrántoztató bolondságot. Az evangélium a látszattal, az ellenségeskedéssel szemben azt tanítja, hogy az embereket *szétválasztó* hatalmak; bármik is legyenek, relatívok, ideigvalók és hamisak, mik a testiségből fakadnak: a *lélek ezeken túl, belül és felül van és akiben megvan a szeretet elszánt bátorsága arra, hogy áttörjön ezen az ellenséges burkolaton, az az egész mindenségben örök békében és szeretetben összeölelkezve találja a lelkeket: Istenben.* Egyénileg lehet valaki barát, vagy ellenség, valójában mind Isten gyermeke, testvér. *Szeressétek ellenségeiteket!* A kereszténység alapmeggyőződése az, hogy igazi lényében minden ember, kivétel nélkül: *szeretetre, szánalomra, támogatásra méltó.*

Hogy ezt valaki igazán megtapasztalja, ahhoz csak egy kell: *bátorság, elszántság* arra, hogy teljes jóakarattal, minden félelem nélkül, igaz szeretettel belenyugodjon *ellensége* lelkébe, hogy legyen bátorsága, hite, bizalma a *megismerésben.* Azt mindenki tudja, hogy ok nélküli sympathiák és antipathiák a megismerésben megváltoznak; néha a sympathiából gyűlölet lesz ezáltal, de a teljes megismerésből mindenképen *szeretet* lesz.

Az igazi megismerés megmutatja, hogy az ellenség a felszín alatt: apa, testvér, fiu, a szeretetre képes és kész lélek. Van egy hajlék, vannak arcok amelyekre epedve gondol; — szíve mélyén a béke és szeretet rajongója, mint te. Az igaz megismerés mutatja, hogy minden ember, az egymást marcangoló, gyűlölő, boldogtalan állati külső alatt: szájalomraméltó áldozata a sátánnak, pedig szíve szerint istenfia, testvér. A szeretet e megismerése kiüzi a félelmet.

4. Ha ez a megismerés teljes lesz: a szeretet lesz teljes az emberek között. De mi lesz a szeretet tárgya? Nem a szép arc, nem a test, nem a külső; de nem is az, ami rossz, szennyes az emberen. Ezek eltűnnek, megsemmisülnek a szeretetben. „Elfedezi őket.“ A szeretet tárgya valami olyan lesz, ami közös mindenkiben és mégis nagyobb mindenkinél. Az isteni az emberben. A lélek mélyéről, a salak, szenny, tévedés, bűn alól kiragyogó s a szeretet tüzeiben krábrázoló *istenarc*: Jézus Krisztus, képe a láthatatlan Istennek.

Az igaz szeretet mindenkiben *Istent* ismeri meg és karolja át; az igazi emberszeretet *Istenszeretet*. És ez az egyetlen titka minden jövődönnek. Ez a szeretet valósítja meg Isten országát a földön.

A *Krisztus szeretetében élő lélek kegyelmi ajándéka* ez: szenved és szeret, bűnhődik és megbocsát, tiportatik és átölel és ez az, ami meggyőzi a világot. Mert ez győzte le a világot a *keresztén*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

M. S.

„Minden attól függ, hogy szivünkéből mondjunk le mindarról, amiről érezzük, hogy nem vezet bennünket Istenhez, hogy hozzászoktathassuk magunkat egy *vele való állandó társalkodáshoz*. . . . A legkiválóbb módszer, melyet Istenhez való közeledésében tapasztalt, volt, elvégezni rendes kötelességünket anélkül hogy tetszeni akarnánk az embereknek, s — amennyire képesek vagyunk rá — *tisztán Isten iránti szeretetből*. Nagy tévedés, hogy az imádság perceinek különbözőségei kell életünk más perceitől. Mert szerinte az imádság nem más, mint *Isten jelenlétének megérezése*, mikor a lélek érzéktelen minden más iránt, csak az isteni Szeretet dolgai előtt van nyitva.“

Lőrinc testvér (Nicolas Herman, de Lorraine) beszélgetéseiből 1692.

VALLÁSOS NEVELÉS.

Konfirmáció.

A tavasz szellője végigcsokolja a fák rügyeit. Fenn, az ágak közt egy pinty csaltog, örül a régen várt tavaszi napfénynek. A kertben dolgozgató fiatal pap lelkében is már ott zsonganak a legközelebbi prédikáció érzései, gondolatai — a megújulásról, Isten teremtő, újjászülő hatalmáról. Gondolataiból távoli, monoton zümmögés riasztja fel. Nem, ez nem a méhes lakóinak jól ismert hangja, akiket szintén kicsalt már oduikból a jó meleg s akik ott fürödnek, döngicsélnek az első ibolyák színes bokrai közt. Ez a hang egy növendék leánykéé, ki Márton szomszéd kertjében nagy buzgalommal tanulja a konfirmációi kátét. A fiatal pap félbehagyja egy kissé a munkát, közelebb lép a kerítéshez, hogy jobban hallhassa a szavakat. A leányka nagy munkában van, a 148-ik kérdést tanulja :

„A Szentlélek megvilágosítja értelmünket, hogy felfoghasuk az Istennek a Jézus Krisztusban adott kijelentését; megszenteli akaratunkat, hogy legyen erőnk, bátorságunk és kitartásunk a Krisztus követésében . . .”

Tovább nem megy, próbálja elmondani az elolvasott szavakat. A lelkész ismeri a leányt. Közepes felfogású tanuló volt az iskolában, négy osztályt járt. Az ismétlődés is mutatkozott egyszerűen máskor. Most azonban kemény dió neki a 148-ik kérdés. Ismételteti, szavanként, mondatonként, majd együtt az egészet de nem képes összefüggően az egészet elmondani. Belefog a kérdés második felének a tanulásába. Ott is hasonló pleonazmusok, s a serdülő értelem előtt érthetetlen kifejezések. Már a nap is alább szállani készül a távoli hegyek közé. itt a lecke felmondás ideje és a leányka fáradt elmével, fél tudással és szorongó szívvel siet a konfirmációi órára, ahol várják már őt a többi társai.

Paganiniről olvastam, hogy egy koncertje alkalmával a kezébe adott hegedű húrjai egymásután pattogtak le, de ő a legutolsó megmaradt húron is olyan csodásan játszott, hogy egészen elbűvölte a hallgatóságot. Ezt azonban megtudta tenni a művész, de más, közönségesebb zenész aligha. A *vallásos nevelés, a konfirmáció sikere sem annyira a tankönyvtől függ, mint a nevelőtől, aki életet, meggyőződést kell hogy sugároztasson a holt betükön keresztül a növendék lelkébe. Ennek az átültető, megelevenítő eljárásnak azonban kellő eszközökre is van szüksége. Szavakra, melyek egy megrendítő, felszabadító*

vagy boldogító élmény külső formái s amelyek ezt közel tudják vinni a növendék lelkéhez. A kifejezés, a szóbeli megjelenítés nagy, súlyos feladata áll itt elénk és megoldásra vár. E feladat elől közömbösen vagy jelszavakba burkolózó felületességgel kitérni nem lehet.

A konfirmáció problemájáról már sokat írtak, többek közt e lap hasábjain is. Legtöbbször meglegszünk azonban elvi igazságok hangoztatásával és ezeknek fénye mellett nem látjuk meg, hogy tk. hogy is áll a való élet az ő fogvatkozásai-val, tarthatatlan mulasztásaival. Abban egyet értünk, hogy a konfirmáció a mai egyháztagjaink keresztyénségének sorsdöntő időpontja, de a legfontosabbra, hogy micsoda tankönyv segítségével folyik ez a munka, nem igen terjed ki a figyelmünk. Káténk tekintélyét védi nagynevű szerzőjének dicső emléke, népünk konzervatívizmusa, s egy új megírásának nehézsége. Igazgatótanácsunk tehát újabb és újabb kiadásokat nyújt belőle s ezzel a kérdés felett napirendre tér. Hiszen papjaink között olyan sok a művész, aki egy gyöngye hangszeren is nagy-szerűen tud játszani.

E sorokkal nem akarunk a jelenleg használatban levő káté részletes kritikájába bele menni. Nem vizsgálom, hogy neves szerzőjének a hitvilága milyen volt és mennyire hű kifejezője könyve annak. Nem bántom még a beosztását sem, ami pedig egy könyvnél pedagógiai szempontból elsőrangú fontossággal bír. ~~BHá Ursinuskal és Olevianuskay szabad volt egy központi élménynek, a váltságnak az analizálásával kiábrázolni a keresztyén hit rendszerét, miért ne lehetne másnak synthetikus módszerrel eljárni? Isten Lelke működésének nem csak egy útja van és sem a Heidelbergi Káté, sem a Nagy Péter féle nem szabhatja meg ennek irányát. Beletörődöm az ortodox dogmák formáiba is, hiszen ha valaki nem tudja ezeket friss, vallásos élmények korszerű kifejezéseivel pótolni, akkor inkább hagyja meg a régi, tisztos köntöst, melyekben még felöltözködhetik az örök igazság.~~

De bánt az, s gondolom, bánt más konfirmáló lelkipásztort is, hogy olyan súlyos próba elé állítja káténk a 14—15 éves növendék felfogó és megértő képességét, amivel csak a legélesebb eszűek és legtanultabbak tudnak megbirkózni. Lásunk erre egy néhány példát.

Miért kell nekünk még mindig a 70-es évek prédikációi stílusában beszélteni tanítványainkat? Honnan tudja egy falusi gyermek, aki 3—4 el. osztályt tanult, hogy mi az a „tehetség”, „fővalóság”, „ellenállhatatlanul”, „polgári rendtartás”, „szertelen”, „erény”, „rendeltetés”, „minden kétséget kizárólag”, „minden bizonytal”, „minden feltétel nélkül”, „koholmány”, „hitágazat”, „hozzáadás”, „rangfokozat”, „korántsem”, „illető érzések”, „szertartás” stb? Ez nem a biblia tiszteletreméltó archa-

izmusa, ez egy letűnt kor elavult nyelve, amivel csak tudakosságunkat, de nem hitünket és tanultságunkat áruljuk el.

Mit keres egy népnek szánt valláskönyvben az a sok, klaszikus nyelvekből vett kifejezés, amely sokhelyt olyanná teszi a kátét, mintha idegen nyelvből fordították volna? Pld. *miképpen* kelljen nekünk az Istent . . . tisztelnünk (a latin függő kérdés coniunctivusa), „ha . . . jönnek látja, hogy ezektől meg ne kíméllessünk” (nyelvünktől idegen passzivum), „őszinte és igaz bűnbánatunk feltétele alatt” (ablativus absolutus) „Isten választottjainak és Krisztus megváltottjainak társaságát”, „Istennek a Jézus Krisztusban adott kijelentését”, „a konfirmáció a keresztség alkalmával a szülők által tett fogadásoknak öntudatos megerősítése (participium perfektumokba szorított mellékmondatok).

A könyv világosságának rovására szolgálnak az olyan *túl-ságos tömörséggel* megírt tételek, mint a protestantizmus meghatározása (172.), a kálvini úrvacsora tan (179.), a konfirmáció mibenléte (193.), amiket megmagyarázni, megtanítani és megtanulni mind nehéz feladat. Vagy, ami ennek ellenkezője, a legfontosabb igazságoknak *körmondatos, terjengős* kifejtése, ahelyett, hogy a dolog lényegét röviden és precíz módon látnánk kifejezve. Ez az eset a Krisztusban való hit (134.), az örök élet hitének hatása (144), a Szentlélek munkássága (148.), a Jézusra való méltó emlékezés (200.) és az úrvacsorához való előkészület (205.) fontos kérdéseinél. A 128. kérdés a keresztyén erkölcsiségünagyörökkévalóságierőforrása. Kellene, hogy feltárja: a kegyelmet nyert, a hitben megigazult ember érzületében s ehelyett kapunk egy *szintelen és általánosságban mozgó* kifejezést (az *Istennel együtt élő* emberben van elég erő . . .) Ugyanazon gondolatnak más szavakkal való variálása is igen gyakori (72 és 73 kérdés azonos tartalma, a jóra való tehetetlenség meghatározása, az Amen szó jelentése stb.) A káté nyelve mindig világos, érthető és rövid kell hogy legyen, mert különben elmélnkedést nyújtunk *tételek helyett*, amiket egy ideig még tudni fognak növendékeink, de tartósan nem idegződnek bele gondolkozásukba.

Szintelen elmélnkedéseket tartalmazó prédikációk alatt szeretnék sokszor reá kiáltani a prédikátorra: *mondjon már valamit!* Ilyen impresszióknak van ezeknél a felsorolt kérdéseknél is. Fontos és súlyos kérdésekre terjengős, semmitmondó feleletek vannak, amikben a nem gyakorlott kéz alig tudja kiválasztani a polyvát a tiszta búzától.

Most csak ennyit a külső formáról. A belső tartalomnak csak éppen a legszembetűnőbb fogyatkozásait érintem. Hol van a Szentlélek ökonomiája, aminek egy *kálvinista* hittanból sem szabad hiányoznia s amit itt három kérdéssel a szerző eligazított (148—150.)? Hol van az unitarizmus és a szekták (baptizmus, adventizmus) kritikája, amiknek betoldására az újabb átdolgozásnál lett volna alkalom? Hol van szó a ref. egyházra

nézve annyira jellegzetes egyházfegyelemről, az egyháztagok kötelességeiről, a keresztszülőkről és a presbiterek feladatairól? A káté végén levő, fogadástétel alkalmával felolvasandó kérdéseket szoktam felhasználni arra, hogy ezeket a hiányzó dolgokat pótoljam, de így sem lehet maradandó hatást elérni.

Ezeket a hiányokat, hibákat fájdalmasan érzi minden gyakorló lelkipásztor, aki a konfirmációval *valamit elérni akar* s akinek nincs más segédeszköze a biblián és énekeskönyvön kívül, amit a tanulók kezébe adjon, mint jelenlegi, általánosan bevett káténk. Akinek azonban a konfirmáció époly unalmas és alkalmatlan foglalkozás, mint a minden vasárnapi prédikálás, az természetesen meg fog elégedni továbbra is káténk tartalmával és külsejével. Jobb növendékei ugyanis hibátlanul fogják fűjni a legnehezebb kérdéseket is, a gyöngébbek pedig úgylis előre tudják, hogy mit fog tőlük kérdezni a vizsgán a tiszteletes úr. Népünkben pedig még annyi értelmi képesség van, hogy ma már növendék leányok és ifjak is betudják tanulni a legnehezebb színdarabok szerepeit is. Mit nekünk hát ez a nehéz 148-ik kérdés?

Csakhogy a biblia ezekkel szemben komolyan és határozottan beszél. „Ha a nép falat épít, ime ők bemázolják azt mázzal. Mondjak a mázzal mázóloknak, hogy leomlik; ömlő záporosó léssen és ti jégeső kövei hulljatok. szélvihar hasítsd! És ime leomlik a fal. Avagy nem mondják-é majd nektek: hol a mázolás, amellyel mázólatok?” (Ezékiel 13: 10—12).

Mi azonban, akik nemcsak a látszatlant akarunk dolgozni, hanem az örökkévaló fundamentumba akarjuk beépíteni az élő köveket, tovább sürgetjük a konfirmáció reformját. Ebben pedig nem utolsó teendő vagy *a jelenlegi káté alapos átdolgozása, vagy pedig egy egészen újnak a kidolgozása.*

Nagy Géza.

Vasárnapi iskolai vezérfonal.

a) Történetek Jézus munkálkodásáról.

1. A *bethesdai beteg.* (Ján. 5: 1—9.) A történetben lerajzoljuk a tó környékén összegyűlt betegeket. Mikor a tó zúgni kezd, a betegek egymást taposva rohannak feléje. Ez az ember sohasem gyógyúlhat meg, hisz nincs, aki odavigye a tóhoz. egyedül nem tud odamenni. Évek óta van már itt. Milyen elkeseredve nézte a többieket. Így éri Jézus szava: Akarsz-e meggyógyulni? Milyen áldott szombat volt annak az, mikor Jézus meggyógyította.

A tanításnál alap gondolatul kiemeljük, hogy Jézus a legreménytelenebb beteget is meggyógyíthatja. Lekötöz a bűn, má-

:ok kiméletlenül mennek el, vagy nem tudnak segíteni. A kérdés az: Akarsz-e? Aki akar, hozzája folyamodik, ő felemeli. Bizni benne, mikor reménytelen a helyzetünk. Elmondani neki; én akarok ebből a bűnből szabadúlni, vonj ki engem!

A. m. Fil. 4: 13. Ének: 86. é. 1 v.

2. A tizennyolc év óta beteg asszony. (Luk. 13: 10—17.) Az elbeszélésben rajzoljuk ennek az asszonynak hosszas és fájdalmas betegségét, melyben keresett gyógyulást, de hiába. Véletlenül találkozik Jézussal, aki előhívja és feloldja a betegségéből.

A tanításban kidomborítandó a történet szimbolikus értelme: Jézus segít bennünket abban, hogy fölemelkedjünk. Hogyan aláz meg a bűn és kényszerít a lealacsonyodásra. Aki a világnak szolgál, nem tud felemelkedni, a földre néz, Jézus fölemel, hogy lássunk messzire Isten egész világára s lássuk és keressük meg őt. Hogy emel föl Jézus? Gondolunk arra, ami több, mint a világ, ami minket Istennel összeköt. A farizeusok, mikor kifogásolták a Jézus cselekedetét, mutatják, milyen alacsonyan gondolkozik az ember Jézus nélkül.

A. m. II. Kcr. 4:18. Ének: 82. é. 3 v. Kis biblia II. Pét. 3:11—14.

3. A vakon született. (Ján. 9: 1—12.) Az elbeszélés feloldozásánál vigyáznunk kell arra, hogy a farizeusok vitáját bele nem elegyítve, mégis teljes képet adjunk ennek az embernek jelleméről. Isten dicsősége lett nyilvánvaló az emberben. Feltüntetjük bátorságát, vallástételét Jézus mellett, csatlakozását hozzá.

A tanítás főgondolata, hogy Isten dicsősége azáltal lesz nyilvánvalóvá, hogy minket hatalmába vesz és kegyelmét rajtunk megmutatja. Olyan dolgot cselekszik velünk, amit senki sem tud: átalakítja a szívünket, megnyitja a szemünket, hogy világosan lássuk az ő nagyságát. Ha ezt tapasztaltuk, akkor erről bátran vallást kell tenni, mindenkinek elmondani és igyekezni követni őt. (Vallástétel.) Az életünket neki adni át s oda szálni mindent, amink csak van, az ő szolgálatára (adakozás).

A. m. Ján. 9: 25. Ének: 47. é. Kis biblia: Máté 11: 1—6.

4. Bartimeus. (Márk 10: 46—52.) Az elbeszélésben szépen be lehet állítani B. alakját, amint a Jerikói kapu mellett ül s várja az adományokat. Már letett arról, hogy valaha meggyógyuljon, csak egy reménysége van, ha a názáreti Jézus jönne, az segíteni tudna rajta. És jön. B. hallja a zúgást, kiált türelmesen, hiába dorgálják s mikor hívja Jézus, eldobja botját, bár összetöri, véresre zúzva magát, fut Jézus felé.

A tanításban kiemelendő, hogy B.-nak Jézus volt az egyedüli reménysége. Milyen hit kellett hozzá, hogy kiáltson, mikor tiltják, elinduljon, vakon, abban bízva, hogy mikor oda jut, látni fog. Hogyan indulhatunk el mi így, hogyan erősíthetjük a hitünket, az első nehézségek leküzdésére? Melyek

ezek a nehézségek az életünkben egyenként? Munka? Játék? Szórakozás? Miben hív Jézus?

A. m. Márk 10:49. c. Ének: 50. é. 4. v.

Összefoglalás. Alapgondolata: Jézus az egyedüli reménység. 1. Segít azon, akinél minden emberi segítség meghiusult; 2. felemeli azt, akit a világ és a bűn lesújt, az ő világosságára; 3. megmutatja, hogyan tükröződik Isten dicsősége megváltott lelkekben; 4. ha tehát Jézus az egyedüli reménység: le kell győzni az akadályokat és hozzája kell sietni.

A. m. Ján. 15:5 c. Ének: ismétlés.

b) Történetek Jézus életéből.

1. *A templom megtisztítása, a figefa.* (Márk. 11:11–22.) A két történet összeszerkesztésében tudni kell, hogy a figefa példázza a zsidóság termékellen lelki életét, üres, lélektelen kultuszban kimerülő vallásosságát. Ezért: „nem vala figeérés ideje”. Az első történetben a Jézus szent haragja szemléltető, a másikkban a tanítványok értelmetlen bámulása Jézus szavára.

A tanítás szól arról, hogy a termékellen lélek méltatlanná válik a kegyelemre. Isten akarata az, hogy a lelkek neki engedelmessé váljanak, a lélek az övé, az ő temploma, neki kell benne szolgálni. Mire használjuk mi a lelkünket? Tisztán tartjuk-e Isten számára, gyümölcsözök-e hitünk cselekedeteinkben? E veszedelem előtt csak önmagunk átadása menti meg.

A. m. 1. Kor. 6:19. Ének: 107. é. 3. v. Kis biblia: Jóel. 2:12–14. Jerem. 7:1–7.

2. *Jézus megkenetése Bethániában.* (Márk 14:1–9.) A történet finomsága megkívánja, hogy állítsuk bele a Jézus utolsó napjainak hangulatába. Az asszony gyöngéd ragaszkodása Jézushoz ellentétet képez a farizeusok és a tanítványok merev világi hasznossági álláspontjával.

A tanításban inkább csak éreztethető mint tárgyalható az az alapgondolat, hogy a Jézushoz való szerető ragaszkodás többet ér Jézus előtt mint a kiszámított jócselekedet. Jézus a maga személyére nézve ezt a benső, mélységes szeretetet kívánja tőlünk.

A. m.: Ján. 17:19. a. Ének: 107. é. 20. v.

3. *Az úrvacsora:* (Márk. 14:27–31.) Az elbeszélést egyszerűen mondjuk el, kiélezve benne a tanítványok megütődését, Judás alattomoságát, Péter fogadkozását. A történetben a hangulat fontos, ezzel kell megragadni a gyermekeket.

A tanításban az Úrvacsora tanának fejtegetése helyett rámutatunk, hogy az utolsó vacsora alkalmával is kitűnik, hogyan választja szét Jézus a lelkeket; Judásnak ítélet, a vele levőknek ígéret az, amit mond. Az ő halála által Isten üdvösséget, kegyelmet ad nekünk, ennek bizonyossága a kenyér és a bor.

A. m. Ján. 14:6. Ének: 113. é. 1. v. Kis biblia. II. Kor. 11:23–29.

4. *Gecsemáné.* (Márk 14:32—42). A történetben beállítjuk a Jézus szenvedését, vágyát, hogy emberi lélek legyen közelében, akinek legalább jelenlétét érezze. Ez az egyetlen eset, hogy Jézusnak szüksége volt tanítványaira, segíthettek volna rajta legalább lelkileg. S most elalszanak. Jézus imája, küzdelme, egész egyszerűen mondandó el.

A tanításban kiemeljük, hogy Jézus tudta, hogy meg kell halnia. Akarta azt, mint Isten akaratát, melynek meghódolt, s melyet elfogadott. A tanítványaira szüksége volt most. Hány léleknek segíthetnénk mi, ha vele és érette imádkozunk, s saját magunkon is hogyan segíthetnénk sokszor ez által. Ha szülőink valamelyike súlyos betegágyához ültetne, hogy szenvedései között csak a hangunkat hallja, a kezünket megfoghassa, s mi elaluszunk s az alatt egyedül kellene meghalnia. A tanításból érezze meg a gyermek a gyöngeségét, s azt a gondolatot, hogy Jézushoz kell erőért fordulnia.

A. m. : Márk. 14:38 a. Ének: 112. é. 1—2. v. Kis biblia: Máté 26:36—46.

5. *Összefoglalás.* Alapgondolata: Isten Jézus szenvedései által és halála által váltott meg bennünket. 1. Istén a szenvedések által arra figyelmeztet, hogy az életünket őreá vessük és beléje gyökereztessek, hogy gyümölcsöző legyen. 2. Nézzünk szent ragaszkodással Jézusra, aki érettünk szenvedett; 3. s igyekezzünk rá, hogy próbáljuk meg magunkat, vajjon mellette állunk-e. *Bigy ellenében.* 4. A szenvedésben lássuk meg Isten akaratát s mások mellett álljunk imádkozva szenvedéseikben. A szemléleti anyagot a történetek adják.

A. m. „Hiszek Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, mi Urunkban, aki fogantatott szent Lélektől, született Szűz Máriától, szenvedett Poncius Pilátus alatt”.

TUDOMÁNY — VILÁGNÉZET.

A görög szellem áldása és átka az európai kultúrában.

(Akad. estélyen).

(Folytatás).

A másik nagy periódus, melyben a görög szellem európai kultúránkra döntő hatást gyakorolt, a *renaissance* korában szemlélhető. Abban a korban a keresztyénséget és az egyházat az a veszedelem fenyegette, sőt bizonyos mértékben hatalmába is kerítette, hogy elszakad a való élettől, kihal belőle az az erő, mely személyes élethatalommá képes tenni, s egyrészt egy dogmatikai és filozofiai rendszer keretei közé záródik, mely által pusztá tanná, elméletté válik, tárgyává dialektikai és metafizikai elmeköszörülésnek, másrészt, mivel elzárta magától a megelevenítő elvet, egy nagyszabású sociális rendben kövesedik meg, mely természeténél fogva külsőiesíti a keresztyénségből folyó lelki és sociális vonásokat, s egyetemességében és általánosságában bizva az egyéni élet minden vonatkozása felett uralkodik. Mindkettő lényeges és döntő veszedelem a keresztyénségre és a kultúrára nézve, melyek szabadságát és spontaneitását megöli a kényszer épúgy, mint ahogy megöli az, ha a bennük levő elv nem képes érvényesülni. Sőt ebből minden esetben következik az a veszedelem, hogy maga az elv is lealacsonyodik abból a magasságból, amelyben fenntartatott. A középkori kultúra elvében a legmagasabb, a keresztyénség eszményén épült fel, de az az elv idővel elvesztette jelentőségét, lealacsonyított épen azért, mert egy társadalmi formában kövesedett meg, s így elvesztette a lehetőséget arra, hogy életet teremtsen, megvalósulhasson.

A középkori kultúrát ebből a terméketlenségéből, elszórt-ságából és tétlenségéből a *renaissance*-ban megjelent görög szellem szabadította ki, mely nem véletlen körülmények folytán, de a körülmények csodálatos összejátszásából ebben az időben áradt ki az európai közművelődésre, mikor új társadalmi osztályok és rend, az emberi szellem működésének új terrenumai, új világok nyíltak meg a bámuló ember szemei előtt, melyek egy világ megváltozásának voltak tanúi. A görög szellem üzenete az európai kultúránknak ebben a világban két fő gondolat köré csoportosítható. Az egyik gondolat, melyet a mesterként, terméketlen világba belekiáltott és belevitt a *termé-*

szetesség gondolata volt. Megnyitotta előttünk a görög világ azon vonásait, melyek a való életre, annak alkatára, szükségéire mutatnak rá. A művészetben a természetesség e gondolata közelebb vitte azt a reális élethez, megtanította arra, hogyan kell a művészt meglátni és kifejezni a jelenvaló világban. Feltárta előttünk az antik világ költőiben és művészeiben azt a gondolatot, hogy az értékek testet kell öltenie, meg kell jelennie, hogy reánk nézve felfogható legyen. Avval a neveléssel szemben, melyből kihalt minden természetesség, mely az intellektualizmus és dogmatikus formalizmus nyűgeiben szenvedett, a görög szellem megújulása hirdette a szív nevelését, a közvetlenséget, a gyermekhez való közeledés gondolatát. Rámutatott azoknak az erőknél fejlesztésére, melyeket a skolasztikus nevelés elhanyagolt, a lovagi nevelés elfajzásba vitt: a testi élet és erőknél fejlesztésére. A családi kapcsolatok és viszonyok fontosságát újra hangsúlyozta az egyházi kapcsolatok azt elhanyagoló tendenciájával szemben. Milyen üzenet volt a középkori nevelés szűk egyháziasságában a Gerson püspök vallomása a szeretet nevelő hatalmáról, mely nem tűr haragot és nem ismeri a türelmetlenséget.

A másik nagy gondolatát a görög szellemnek az *individualizmusában* találhatjuk. A középkori kultúra nem látta az egyén értékességének elvét, melyet teljes horderejében a görög szellem mutatott fel a renaissance által. Azzal a gondolattal szemben, mely a kultúra alapját és gyökerét a társadalmi közösségekben, az egyházban vagy államban látta, a görög szellem rámutatott arra, hogy a kultúra alapja az egyén, melynek Istentől kapott sajátosságai, keretei annak a léleknek, mely a kultúrában megnyilvánul. A személyes vallásosság ereje csap ki azokból az emlékekből, melyek a kor nagy, vallásos személyiségeiről tesznek bizonyosságot, az egyéniesítés elve érvényesül a művészetben, mely alkotásaiban gondot kezd fordítani az arc mögött rejtő gondolatok, indulatok s lelkiállapotok kifejezésére, a nevelésben reáterelődik a figyelem az egyénre, annak tulajdonságaira, azokra a lelki föltételekre, amelyek a nevelés egyéni lehetőségeit megadják. Evvel természetesen lassanként kiszabadul az anyag, az általános formák, a módszerek imádásából is minden ténen, mely eddig lenyűgözte és rabságban tartotta a művelődés minden ágát. Világossá lesz, hogy a kultúrának két tényezője van, melyek egymás nélkül meg nem állhatnak, egymásra nézve fontosak, az egyik a kultúrában rejlő érték, melynek fensége és dicsősége kisugárzik a kultúra tényeiből és formáiból, a másik az egyén, melyet áthat, felemel ez az érték, s mely hangszere, formája annak. Természetesen lassú és hosszadalmas folyamat ez, míg ez az elv erőt vesz mindenben, sőt kilengésekkel és tévedésekkel tele folyamat, de hogy ez megindult és gondolkodásunkat, nevelésünket, a művészetet és irodalmat kiszabadította

a bár megszentelt, de idők folytán élettelené vált formák nyűgétől, ezt a görög szellem térhódításának köszönhetjük. Az egyéniség szentségének, Istentől adottságának gondolatával együtt emelkedik ki a nemzeti gondolat, s bár ennek fejlődését politikai és gazdasági erők hátráltatják még, az olasz államok harcában már Európa jövője nemzeti és vallási szabadságharcjai tükröződnek.

Nem tehet róla ez a kor, hogy e nagy vívmányok mellett, melyeket a megújult görög szellem hozott számára, egy olyan örökséget nyert attól, ami speciális görög tulajdon, s ez az örökség a *naturalizmus* volt. A görög gondolkozók és írók legjobbjai eljutottak a legmagasabbig, ameddig egy — a világot a természeti ember látószögéből néző ember eljuthat — de azon túl, ismeretlen volt a világ számukra. Nem volt abszolút, minden alacsony szemponttól független és azon felülemelkedő olyan *értékelvük*, melynek magaslatából nézni tudták volna a világot. Két végtel ingadoztak állandóan. Vagy egy valóságtól elmaradt, terméketlen spekuláció rabjaivá lettek, vagy a „dolgok mértéke az ember” jelszavával a legalacsonyabb fokra süllyedtek vissza. Amilyen felséges, mindent felölölő szempont ez a gondolat a keresztyénségben, a Pál értelme szerint: „minden a tietek”, olyan alacsonnyá és silánnyá válik az olyan világnézet előtt, mely nem képes meghatározni annak a léleknek *minőségét*, mely a dolgok fölötti uraságra van hivatva. Innen van, hogy míg a görög szellem a reneszanszban megtermékenyítette és fölemelte egy Pico della Mirandola lelkét, ugyanez a szellem Beccadelliben a legsilányabb, minden komoly erkölcsi felfogástól távol álló alakját teremtette meg a kor sokféle, változatos arcú ember típusainak. Alig volt kor, melyben az alacsony érzékiség, a minden emberiből kivetkőzött, minden szellemi célt magától eltaszító silány élvezethajhászat olyan mértékben kiáradt volna, mint ez. A természeti ember nyers erőszaka, minden zabolát félrelökő önkénye, természetellenes raffinált élvvágya tombolva örjög az európai emberiség e kamaszkorában, fölhasználva alacsony célja eszközéül tudományt, művészetet, társadalmi életet, mindent. Csak-hogy míg ez az antik világban egy természetes fejlődési fok volt, melyen át kellett haladnia az emberiségnek, itt a félművelt ember visszazuhanását jelenti, egy öntudatos visszatérést arra az alacsony álláspontra, melyet elhagyott, tudatos megtagadását annak az eszménynek, mely bármilyen tökéletlen formában ugyan, de birtokában volt. És itt ugyanazt a jelenséget látjuk, mint a görög szellem első hatásában, mindenek oka és magyarázata az, hogy a görög szellem nélkülözötte az abszolút értékelő elvet, s a valóságtól elszakadt és terméketlenné vált kultúrát meg tudta ugyan gyarapítani avval, hogy közelebb hozta az élethez, de nem volt képes fölzsabadítani azt az elvet, mely ott szunnyadt továbbra is a formák, az egyházi tan, a külső-

leges kultusz hét lakattal elzárt várában. Mert minden kultúra, mely nem ennek az önértéknek alapján áll, mely szociális, egyházi, vagy állami célok exponense és előbbvivője, vagy amely az egyéni érvényesülés, vagy élvezet szolgálatába adja magát, szükségképen zuhan a legalacsonyabb fokra és veszíti el magas hivatását.

Ebből a veszedelemből kétségtelenül a *reformáció* hozta ki európai kultúránkat, mely — bármily rigorisztikusan is — de határozottan előtérbe állította az érték abszolútságát és erejét. A reformáció is kapott a görög antik szellemtől és pedig igen értékes sajátosságokat és hatásokat kapott tőle, de ezeket nem kritikátlanul vette át, hanem átdolgozta annak a léleknek vezetésével, mely benne élt. A reformáció, mikor a Pál apostol élményére tért vissza, mikor személyes életformáló erőt látott a vallásos eszményben s ennek az eszménynek szolgálatába állított minden társadalmi formát, s mikor a vallásos eszményt személyes életformáló elvvé akarta tenni, mely ne csak az egyház kötött hitrendszerében és kultuszában, hanem minden életnyilvánulási téren érvényesüljön, a görög szellem legértékesebb vonásait fogta föl és elevenítette meg. Ezért a reformáció alapelve, mely lényegéből folyik, melyről soha le nem mondhat, de amelytől egyenesen élete függ: hogy kultúra-képző, nevelő az egész egyéni, társadalmi, egyházi és nemzeti életet átható, annak értékeit felölelő hatalom legyen. És ettől a kultúránk jövője is függ. Ameddig az az absolut elv, melyet a kereszténység hozott, s melynek a reformáció volt a modern élet számára kifejezője, nem él a kultúrában, azt mindig az alacsony hedonizmus, vagy az utilizmus veszélye fenyegeti, melyek veszét okozzák, mert egyik sem kultúra-képző elv, legfeljebb az utóbbi civilizációt teremthet, de kultúrát soha. Ezért fenyeget bennünket ma egy ilyen látszatkultúra veszedelme, ezért áll előttünk újból a naturalizmus, az utilizmus, legsilányabb formáiban, mert nincs mérő elv, nincs önmagában való érték, mely a chaosból kivezessen, s azért kell ma a kultúra minden komoly munkásának, ki nem csak felületes civilizációt, de komoly és mély kultúrát, nem csak önérvényesülést, de az egyéni lelkek átnemesedését, s nemcsak bármi áron megteremtett szociális rendet, hanem minden faji elfogultságon felülemelkedő célt, egy jobb emberiséget akar és kíván szolgálni, összefogni ennek az elvnek szolgálata és diadalra juttatása érdekében.

A görög szellem harmadik nagy misszióját akkor végezte az európai kultúrával szemben, mikor az *új humanizmusban* egyik oldalon a racionalizmus, akkor már egészen üres hasznossági elvvé alakult irányával szemben, másik oldalon az orthodox dogmatizmussal szemben az önérték tisztaságát védelmezi meg. Ekkor megegyezően bevonul az antik világ szelleme kultúránk vezetői közé s még egyszer megérinti lehellelével azt

a kihalt világot, mely az új humanizmust megelőzte. A racionalizmussal szemben, mely lassanként eudaimonizmussá lett, hangoztatja Kantban a szellem önálló és semminek alá nem vetett értékét, a száraz és üres dogmatizmussal szemben az önálló vizsgálódást, a nevelésben megnyilvánuló módszerimádással szemben a személyiség élő erejét. Ezúttal a szellem önértéke volt az az üzenet, amit az új humanizmusban a görög világ adott nekünk, s amely megegyezően megelevenítette szellemi életünket. A tudomány értéke nem mérhető a haszonnal, ezzel a jelszóval fölszabadította a filozófiát a dogmatizmus nyűgéből, s az előbbi kor vulgaris enciklopedizmusát megszüntetve a kritika fegyverével rombolta azokat az akadályokat, melyeket az emberi szüklátköröség helyezett a tudomány elé. A kategorikus imperativus elméletével az *ethikai* síkban helyezte el ugyanezt az önértéket, megvetvén alapját annak az új erkölcsi felfogásnak és iránynak, mely nemcsak az egyéni, de a társadalmi és állami téren is visszaállítani volt hivatva az *ethikai* megítélés tisztaságát és erejét. A Pestalozzi lelkének magas idealizmusa, a személyiségében rejlő erő, az a nemes felfogás, mellyel a nevelés egész munkáját egy magas célra irányítja, s ennek szolgálatába állítva eszköznek tekinti arra, hogy a gyermekben az öntudatos keresztyén jellem kialakuljon a nevelés abszolút célját helyezte tiszta világításba, s megszabadított attól az úgynevezett „klasszikus” neveléstől, mely csak ókori írók ismertetésében, utánzásában, kritika és cél nélkül való használatában volt klasszikus. Rávezetett bennünket ez a szellem a történelem mélyebb megértésére és értékelésére, mellyel a racionalizmus nem törődött, melyben csak elmúlt idők hiábavaló törekvéseit látta, melyet viszont a dogmatizmus hozzáférhetetlen „tabu”-ként kezelt, azt hívén, hogy minden értékes benne egyformán, imádta annak eseményeit. Az a gondolat, hogy a történelem az emberiség nevelésének folyamata, hogy a világ története egy állandó ítélkezés a benne szereplő és érvényesülő erők fölött, egyszerre föltárta a helyes szempontot, melyből a történelem eseményeit nézni kell, felmutatván azt az önértéket, mely itélő elve és mérővesszője minden történeti és társadalmi eseménynek. A vallásos kultúra Schleiermacherben szabadult fel az egyházi konzervatív dogmatizmus szűk korlátai közül, hogy aztán hatalmába kerítve az egyházat, eszközévé és megvalósulási terévé tegye annak a szellemnek, melynek hordozására hivatott, míg világosan felismerhető az egész irány azon törekvése, hogy lenyuljon egészen a nép lelkéig, megismerje a nemzeti sajátságok útján annak lényegét, s így egy specialisan nemzeti, egyéni életben keresse föl és valósítsa meg a szellem egyedülvaló értékét. És mindezekben olyan tanúságokat hozott, melyek el nem évülhetnek. Ma is világosan kell látnunk azt, hogy nincs olyan kultúra, mely általánosságban ki lenne alakítható, minden népnél a saját lelké-

ből kell fakadnia és saját életformái, sajátágai között kell megvalósúlnia.

De bár a görög szellem az új humanizmusban reávezette művelődésünket arra a gondolatra — melynek tartalmát: a szellem önértékének tartalmát ismét a keresztyénség adta meg — mégis elválaszthatatlan volt tőle az a káros hatás, mely még eddig minden jelentkezésében — bár más és más formában — előfordult, s melynek oka és magyarázata a görög szellem eredendő büne: hogy nélkülözi az abszolút értékelő elvet, s ezért állandóan fenyegeti az eszmény lezuhanásának veszedelme, mely hol aestheticizmusba, hol utilizmusba, hol naturalizmusba kergeti.

Az a veszedelem, ami most vele járt, nem tartalmazott olyan döntő veszedelmet kultúránkra nézve, mint az előbbi két esetben, de hatása elég maradandó, és igazi irányától eltérítő volt most is, és ez modern életünkben minden téren más és más formában érvényesült sőt még most is érvényesül. A tudományban egy erős *intellektualizmus* alakjában, mely minden más úton megszerezhető eredményt megvet, és minden más útat lenéz, s ennél fogva lassan tudományos nagyképűségre és felületességre vezet, mint minden irány, vagy módszer, melynek kizárólagos értéket tulajdonítunk. A társadalmi életben a *liberalizmus*, a szabadelvűség mindent egyenlősítő és minden álláspontot egyformán méltányolni akaró iránya a határozottságot, az *egyenlőséget* ölteti ki az életből; a nevelésben egyrészt egy *utilisztikus* nevelési cél kitűzésével s az általános műveltség babonájával más oldalról a módszer tekintetében egyes tárgyak és módszerek indokolatlan kiemelésével, melyek közül előbbihez a klasszikus tanulmányok túltengése, utóbbiakhoz a lélektani módszerek egyoldalúsága számítható, megrendítette a nevelés célját, gyakorlatiatlanná és túlterheltté tette azt. A socialis közösségek *mindenhatóságának* gondolatával az egyéni élet önkéntességét nyomta el és az alacsony utilizmus egy újabb hullámát bocsátotta kultúránkra, míg vallási téren a közömböség, hagyományimádás külső szervezetekhez való ragaszkodás megölte a személyes hit erejét. Az a harc, melyet a radikalizmus és materializmus hullámaival kellett vívnia, sajnos nem csak ezekre a fogyatkozásokra mutatott rá, hanem eltörölte azokat a vonásokat is, melyeket kultúránk megtermékenyítésére felhasználhattunk, s jelenleg a görög szellem befolyása ismét hanyatlóban van kultúránkra.

E rövid történeti visszapillantásból is látható, hogy a görög szellem bár az európai kultúrára mindig felszabadító hatást gyakorolt azon kilengések alól, melyek az európai művelődést állandóan fenyegetik, a legszárazabb dogmatizmus és a legfelületesebb radikalizmus veszedelmével felváltva, mégis utókövetkezményeiben mindig olyan veszedelmeket rejtett, melyek abszolút elvének hiányából származtak. Ezt az abszolút elvet a

keresztyénség tudja adni teljes fenségében. A jelenlegi helyzet az, hogy ismét egy válságos pontján állunk művelődésünk jövőjének, mely az egész kultúrát új irányba fogja vezetni. Bizunk benne és munkálkodunk rajta, hogy ez az új irány minél távolabb vigyen bennünket e végzetes hibáktól és minél közelebb ahhoz, mely meggyőződésünk szerint minden igazi kultúra létalapja és egyedüli irányítója: a keresztyénség lényegéhez!

I. L.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Helyreigazítás. 1. Mult számunkban a tartalomjegyzéken a már akkor kiszedett, de azon számból kiszorult elmélkedés címe elnézésből benne maradt, mit ezennel helyreigazítunk. 2. Ugyancsak a mult számban *Vallástanításunk és vall. tani tankönyveink* című cikkben a Révész Imre: A magy. prot. tört. c. könyve kétszer is a VIII. o.-nak irt gyanánt van említve, holott ez a II. osztályé, viszont a Makkai: Kegyelemből hit által készült a VIII. o. számára. Ez elírásból származó tévedés. A dr. Kecskeméthy István: Kis vallástörténetéről írottaknál az, hogy túlnyomólag az ő és ujszöv, vallásokkal foglalkozik a cikkben a könyv hibájául van felróva, bár a tanterv hibája, ezt tehát ez értelemben készséggel igazítjuk helyre.

Traktátus-pályázat. Levele sajnos későn érkezett ahhoz, hogy kívánságának eleget téve, a művel kivonhassuk, a munkát átvételig visszatartjuk.

Előfizettek: 1924. III. 15.—IV. 15-ig.

Muzsnay László Kolozsvár 75 L. Hegyi Károly D. szől. márton 75 L. Babos István 75 L. Jung Keresztély Crnobród 240 L. Hettesheimer Henrik Stari-Sivac 160 L. Szabó Zoltán Veliki Beckerek 160 L. Kovácsy József Kórógy, z. p. Laslavo 160 L. Reform-zupni ured Velika Pisanica 160 L. Ref. egyház-község Marosszentanna 150 L. Agyagássy Károly Mikeszásza 150 L. Nagy Endre Erdőcsinád 150 L. Bakk József Radnóthfája 150 L. Fodor Miklós Alsó-bölkény 160 L. Benkő Elek Marosjára 150 L. Vargha Árpád Marosujvár 150 L. Borbély Sándor Somlyóujlak 150 L. Mihályfalvi István Magyarléta 100 L. Reform. Zupni Ured Beckmen z. p. Sureni z., Srijcin 240 L. Szaploncay Bertalan Nagybánya 75 L. Saja Sándor Kolozsvár 80 L. Szabó Károly Nagysolymos 150 L. Meskó Dezső Beszter 35 csk.

Bizományi feltételeink.

Kiadóhivatalunk a kiadásunkban megjelent, vagy általunk bizományban tartott könyvekből, füzetekből stb. a következő feltételekkel ad bizományba:

1. Tekintve, hogy irratérjesztésünk csak saját anyagi erejére van utalva, csak kisebb mennyiség adható bizományba.

2. Az eladott könyvek ára minden hó elsején beküldendő.

3. Az általunk kiadott könyvekből kisebb kiadványokból 10% nagyobbakból 20% engedményt adunk bizományosainknak.

4. A másból megjelent művek bizományba adhatók ugyan, de engedményt azokból nem adhatunk, sőt a postadíj és csomagolás szintén felszámítatik, E készkiadások azonban a könyvek árához eladásnál hozzászámíthatók.

5. Felszólításra az eladott könyvek ára, a még el nem adottak leltára esetleg a kint levő könyvek, beküldendők.

6. Csak teljesen tiszta és használatlan állapotban levő könyveket veszünk vissza.

Kérjük bizományosainkat, hogy a náluk levő könyvekről az eladottak árait beküldve, haladéktalanul küldjenek elszámolást kiadóhivatalunkhoz.

EGYHÁZI SZEMLE.

„Lassú elvérézés.”

Ezen a címen kétségtelenül szívből fakadó, a féltő szeretet lelkéből sugallt cikket írt Szabó Imre budapesti lelkész-testvérünk az „Egyházi Értesítő” márc. 30-iki számában. A lassú elvérézés az utódállamok magyar református egyházaiban folyik, köztük a mienkben is s a cikk elsősorban és főleg a mi egyházunkra vonatkozik. A cikk írója Szabolcska Mihálynak egy nyilatkozata alapján megállapítja, hogy az erdélyi magyar református nép passzív rezisztenciában van azokkal szemben, akik életét meg akarják tartani, a saját lelki vezetőivel szemben. E lényt a királyhágómelléki gyülekezetek magatartásából állapítja meg, amelyek az ottani kerületi közgyűlés által elhatározott úgynevezett kultúradó megfizetését annyira nem viselik a lelkükön, hogy ezzel az ügyet maguk csödbe juttatják. A cikk írója azért ismerteti az ügyet, hogy olvasói „lelkébe lássanak” az itteni magyar református népnek, másfelől, hogy ebből önmagukra is levonják a szívemarkoló tanulságot.

Mi nem csodálkozunk a cikk sötét pesszimizmusán és egy pillanatig sem tévesztjük szem elől a szeretetet, amely belőle szól. Különbén is az alapul szolgáló nyilatkozat erre teljes jogot ad a cikkírónak. De egy pillanatig sem osztozunk ebben a pesszimizmusban és népünk e nagyon kemény, szinte érthetetlenül keserű megítélésében.

Azt hisszük, Szabó Imrének is, másoknak is csak lelki öröme fog szolgálni, ha kijelentjük, hogy minden nehézség dacára, amelyben élünk, van okunk hálával bizakodni Istenben, hogy a mi népünk lelke nem roppant meg s nem fog elveszni. Ki tudja, milyen hiányos és egyoldalú hírek szívároghatnak rólunk odáig? Azt látjuk, hogy sem helyzetünk, sem munkánk, sem erőink igazi képét nem ismerik. Nem lesz a valóságnak megfelelő ismeretük, ha így „látják a lelkébe” népünknek és egyházunknak. Mi sem mondjuk, hogy nincsenek bajok és nehézségek népünk körében s hogy népünk egésze teljes megértéssel venne részt az egyház munkáiban és életében. Sajnos, ezt ma még nem lehet elmondani. Azonban egyetlen egy jelenség látszólagos és időszerűen kedvezőtlen mivoltából távolról sem szabad azt következtetnie senkinek se itt, se máshol, hogy az Isten anyaszentegyházának vége van közöttünk.

Nem szabad elfelejteni, hogy különösen Erdélyben hosszú évtizedeken át mindent elkövettek az akkori vezetők, hogy a

nép áldozatkészségét feleslegessé tegyék az egyházban; hogy a mi népünk nem volt ránevelve erre az áldozathozatalra s nem volt öntudatosná téve lelkében az, hogy az egyház — egyház. Igazi evangéliumi vallásosság helyett racionalistikus morálban neveltetett ez a nép s a vallás nem volt életünk központi ereje. Ehhez kell venni egy csomó olyan körülményt, amely mind arra szolgál, hogy a tisztán *lelki* erők fölbuzgását megakadályozza. Mi a kedvezőtlen jelenségeket népünkben sok tekintetben a múltak természetes következményeinek s határozottan átmeneti jelenségeknek tekintjük. Erre meg vannak az okaink. A régi egyháznak egész adminisztrációs, intézményes, bürokratikus, jogi, hivatalnoki rendszere válságba jutott s ennek a rendszernek most már át is kell alakulnia, falak és betűk helyett az élő Isten Lelkébe s a Krisztus evangéliumába vetett hit és bizalom kösziklájára kell helyezkednie és a lelkekkel való személyes lelki kapcsolatokra kell átvinnie a munkája súlyát. Ezt csak most kezdjük tervszerűen próbálgatni és kiépíteni, de már is sok-sok jelét látjuk az Isten kegyelméből annak, hogy népünk lelke szomjas, éhes, fogékony és termékeny talaj az igazi, tiszta evangélium számára s hogy ahol valóban lelki kincseket kap, ott megnyílnak az ő szeretetének és áldozatosságának forrásai is. Az a „*kellőképen való felvilágosítás*”, amelyről a szóbanforgó cikk alapjául szolgáló nyilatkozat is szól, csakugyan meg kell előznie a néptől várt megnyilatkozásokat s nem lehet áldozatokat várni addig, amíg a nép lelke „meg nem világosodott”. De — és itt vigyázzunk és itt ne siessünk az ítéllettel — ez a „*felvilágosítás*” nem az, amit sokan gondolnak. Nem értelmi munka, nem a szomorú következmények értelmi feltárása, nem a régi ideológiában való hadakozás — hanem ama *menyei* világosság közlése, amely *hitből-hitbe* árad, s amely lelket ad, hogy a lélek megteremje a maga gyümölcseit. Az itt megindult belmissziói munkák már eddig is azt mutatják, hogy elavult és rossz módszerek féltételével ott kell keresni az orvosságot, ahol van, Krisztusban. A Krisztusért lángragyúlt lelkeket nem kell majd féltetni a lassú elvérzéstől. Sok minden elveszett, elveszhet és el fog veszni abból, ami a régi egyházat jelentette intézményekben és belüben, de a lélek munkájának gyümölcsei megmaradnak és gazdagodnak. S ez elég, ez minden. A lélek mindent megteremt magának, amire szüksége van. Mi bízunk Istenben, mi biztosak vagyunk a felől s mi már látjuk is azt, hogy a mi népünk „maradék” megtér és élni fog a Krisztus által. Hogy ezt mások is lássák, ne csak arra figyeljenek, ami nem sikerül, mert talán nem is sikerülhetett, hanem arra a munkára is, amely csendes medrében a biztos siker felé Isten által vezetve halad. M. S.

A belmisszió bizottság gyűlése.

Lapunk jellegénél fogva különös figyelemmel kíséri a belmisszió ügyének haladását s így a belmisszió-bizottság munkáját is. A bizottság legutóbb (ápr. 11-én) tartott gyűlése eredményeiben fontos gyűlés volt és látszik, hogy a bizottság előtt bontakozni kezd a fonal, melynek segítségével ebben a sokágú munkában egységes s főképen új kezdeményezéseket lehet teremteni.

Az egyházépítő munka mai állásáról szóló beszámoló, bár sok figyelemreméltó és örvendetes eredményt közölt — megtudtuk belőle, hogy 30 vasárnapi isk. 90-nél több csoport, 3000-nél több gyermeket foglal magában, a lelkészi és presbiteri konferenciák szép eredményeit stb. — mégis csak akkor fog teljes képet adni, ha az egyes egyházmegyék *belmissziói előadóikat megválasztva* azok munkához látnak. Az erre való felhívást, ill. egy kérést az Ig. tan-hoz a belmisszió szabályzat kihirdetéséről, a bizottság elhatározta. A *lelk.* és *presb.* valamint *ifj. konferenciák* további tartására felkérte azokat a tagokat, akik ezt eddig is végezték.

A belm. egyes munkaágairól az ezzel megbízott szakreferensek közül többen elkészítvén a *programokat*, azok megbeszéltek, s minden megbeszél munkával kapcsolatban megfelelő intézkedések, illetőleg eljárás vétetett folyamatba. A megbeszélések alapján kívánatos, hogy *lelkészársaink*, amennyiben nem ismernék valamely belm. munkaágot, *keressenek alkalmat konferenciák, kurzusok útján* megismerni azt, a már meglevő munkákat hozzák az e. m. belmissziói előadó tudomására, ki testvéri előzékenységgel fog segítségükre sietni, ha arra van szükségük, de mindenesetre be fogja foglalni jelentésébe, s így az egyházépítő munkáról egységes képet lehet alkotni. Természetes, hogy a kezdet nehézségei közé tartozik az is, hogy a munkák nem lévén nálunk eléggé megerősödvé, nem rendelkeznek kellő anyagi erővel, mellyel külön embert tarthatnának, aki az egyes gyülekezeteket végigjárva, ott segítségül mehetne. Azért arra kell igyekeznünk, hogy a belm. munkák el legyenek képesek magukat tartani, s evégre minden ilyen munkába *be kell vezetni az adakozás gondolatát*; vas. iskolába, bibliakörbe, konferenciákra stb. s az illetőkben növelni az áldozatkészség és szolgálat lelkét. Ha volna — mint ahogyan lesz Isten segítségével, — vagy 150 vas. iskolánk, melyekben adakozás folyik, az utazó títkárr kérdése — ha nem önálló élet-hivatás gyanánt is — meg lenne oldva.

Ezeken a kérdéseken jó sokat gondolkoznunk és gyakorolni magunkat benne, hogy a találékonyság és leleményesség fejlődjék ki bennünk minél erősebben, új és új utakat keresve és találva az Isten országa munkájának, ha a régi utak bezáródtak, használhatatlanokká váltak számunkra.

A Lélek kiáradott, a szívek vágnak az Ige után, a lelkek felelnek a hívásunkra, csak ott kell keresni őket, ahol vannak, s olyan úton közeledni hozzájuk, ahogy fellelhetők. I.

Jelentés.

„Az Út“ által kitűzött pályakérdések eredményéről.

A millenista szekta ellen írandó tractatus-pályázatra 3 pályamű érkezett. Az első címe: „*Hogyan vakult meg Mező Kata, vagyis Miként gyógyítanak a millenisták.*“ Jeligéje: „Dis-
plice tibi et placebis Deo“. (Augustinus.) Elbeszélés formáját választotta, de bár tárgya nagyon alkalmas lett volna erre, a millenisták tanításait mégse az elbeszélésbe szőtte bele, élénk párbeszédnek formájában, hanem mint idegen testet, egy masszában beleékelte a cselekmény közepébe, predikációszerűleg. Általában több benne a predikáló hang, mint az elbeszélő láttató művészete. Stylusa nagyon rakott és szövevényes, nem elég világos, sok benne a bonyolult mondatszerkesztés, sőt a nép előtt ismeretlen műszó is, ami a népszerűség kárára megy. Mint ismeretelés, nem elég rendszeres. A pályázat szempontjából hibája az is, hogy terjedelme sokkal nagyobb, mint a feltételben kikötött tractatus-terjedelem. A szerzőtől nem tagadható meg az alapos utánjárás és a tárgy ismerete, azonban a jelenlegi formájában és a kitűzött célra a mű nem használható.

A második munka címe: „*Egyedül Tied a dicsőség.*“ Jeligéje ugyanaz. A munka ugyan jól indul, egészen a nép lelkét szólaltatja meg; sajnos, éppen az a része nem elég meggyőző, amelyben a millenista apostol megtérése van rajzolva. A bajt helyesen látja meg, az orvosságot azonban nem tudja egész erejében felmutatni. A második rész, ahol a református lelkipásztor beszél, erőtelen, nem elég biztos cáfolata az első részben ügyesen feltüntetett millenista tudománynak. Végre csak egy részletkérdésre térvén ki, nem kimerítő. A szerző kitűnően tud a nép nyelvén beszélni s jó reményt nyújt arra, hogy további munkáival hatásos tractatus-író lehet.

A harmadik munka címe: „*A magad értelmére ne támaszkodjál.*“ Jeligéje: „A bölcsesség kezdete Istennek félelme.“ Erdemes, derék, ügyes munka, amely a tárgy ismeretével és élénk megragadó módon van megírva. Hibája, hogy a millenista apostol kissé ügyefogyott és hamar beadja a derekát, továbbá az, hogy a stylusa nem elég közvetlen és népies. Tárgyi apróbb tévedése, hogy Ikaros szárnyai viaszból voltak. Nem, hanem a tollakat ragasztotta össze viasszal. Úgy tartalmánál, mint kidolgozásánál fogva érdemes a kiadásra, styláris átdolgozás után.

2) A népies elbeszélés-pályázatra 4 pályamű érkezett.

Az első, amelynek címe „*A hit hegyeket mozdit*“ s amely Zoványi György püspök életét tárgyalja, némi átdolgozások

után igen értékes munka lenne, azonban nagy terjedelménél fogva a pályázat kereteiből e munka kiesik. Valamely népies életrajz-rovatban volna kiadható. A másodiknak címe: „*Ki teremtette és gondozza a világot?*” (Jeligéje: Minden bölcsesség kezdete” stb.) Kár, hogy nagyon régi problémát választott, mert megírásában sok szépség, jóízűség és hozzáértés van. A népünknek azonban ma egészen más kérdéseket kell megvilágítani, minl a hit és tudás viszonyát. A liberális teologia szellemének egy kedves terméke, melyet azonban az idő meghaladott.

A harmadik elbeszélés „*A harang lelke*” címet viseli, jeligéje „*A harang szava, Isten szava*”. Részleteiben kissé elnyújtott, ötletében kissé sovány, de kedvesen megírt dolog. Valamely nép-lapban volna alkalmas a közlésre, önálló tractátusnak nem elég jelentős.

A negyedik elbeszélés címe: „*Az új tudomány*”, jeligéje „*Tiszteld apádat és anyádat*”. Egy a fogságban gonoszúl megrontott és átalakult legény történetét beszéli el, amelyben „az új tudomány” pusztító mérgeének rombolását s következményeit látjuk tragikus fordulatokkal kitárulni s végre a megrontott lélek megrendítő visszatérését Istenhez. Eltekintve néhány kisebb styláris egyenetlenségtől, kiválóan alkalmas népies tractátusnak.

*

Amint látható, pályázatunk értékes eredménnyel járt. Egyetlenegy sincs a pályamunkák között, amely ne lenne komoly elmélyedés és őszinte jóakarattal gyümölcse s mindenikében vannak értékes vonások. Az Út szerkesztősége, megbírálván a pályamunkákat, a következőleg döntött: Cluj

1. A *millenizmus* elleni pályaművek közül, mint viszonylag a legjobbnak, az 500 lei pályadíjat „*A magad értelmére ne támaszkodjál*” című tractátusnak adja ki, melynek szerzője amint a jeligés levél felbontása után kitűnt: *Derzsi* Andre kisgalambfalvi lelkész. A pályadíj kiszolgáltatását és a munka kiadását azonban függővé teszi attól, hogy a szerző a szerkesztőség által megkívánt styláris átdolgozást végrehajtsa, amire nézve, amennyiben szerző ezt a szándékát közli a szerkesztőséggel, az a maga kívánságait vele közölni fogja s az átdolgozásra határidőt tűz ki.

2. A *népies elbeszélésre* írt pályaművek közül az 500 lei pályadíj „*Az új tudomány*” című elbeszélés szerzőjének adatik ki. A szerző — a felbontott jeligés levél tanúsága szerint — *Bakk József* radnótfáji lelkész. A pályadíj kiszolgáltatását és a mű kiadását szerkesztőségünk a szerző azon nyilatkozatától teszi függővé, hogy hajlandó e megengedni a munkán végrehajtandó kisebb stylusbeli simításokat, amelyek egyébként oly csekélyek, hogy nem szorúlnak magának a szerzőnek átdolgozására.

3. A többi pályamű *megbízottak* útján szerkesztőségünkben átvehető. Postai visszaküldésükre nem vállalkozunk, azonban a szerzők írásos meghatalmazása alapján melyben a névnek nem szükséges ott lennie, csupán a jeligének és címnek, a megbízottnak átadjuk, Az Út szerkesztősége.